

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การพัฒนาประเทศในอดีตที่ผ่านมามุ่งพัฒนาความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจกระแสหลักหรือที่เรียกว่า “ทุนนิยม” ซึ่งจากการพัฒนาดังกล่าวส่งผลให้ผลเศรษฐกิจขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้คนในประเทศมีรายได้เพิ่มขึ้นและมีมาตรฐานการดำรงชีวิตที่สูงขึ้น แต่ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจดังกล่าวอยู่บนพื้นฐานความไม่สมดุลและไม่มีความยั่งยืน โดยเฉพาะคนในชนบทยังมีสภาพความเป็นอยู่ที่ด้อยกว่าคนในเมือง ทั้งๆที่คนในชนบทเป็นกำลังสำคัญต่อภาคเศรษฐกิจของประเทศทั้งในภาคอุตสาหกรรมและภาคเกษตรกรรม ร่ำรวยกระจุกตัวอยู่กับคนกลุ่มเดียว ขณะที่คนส่วนใหญ่ของประเทศยังยากจนอยู่ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้ทำการประเมินผลการพัฒนาประเทศในช่วง 4 ทศวรรษที่ผ่านมา มีผลสรุปว่า เป็นการพัฒนาที่ไม่สมดุลเนื่องจากประสบความสำเร็จเฉพาะปริมาณ แต่ขาดความสมดุลด้านคุณภาพ จึงอาจกล่าวได้ประการหนึ่งว่าเป็นการพัฒนาที่ขาดภูมิคุ้มกันและไม่สามารถปรับตัวได้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วจากกระแสโลกาภิวัตน์และเศรษฐกิจยุคใหม่ได้ ยังผลให้มีการพึ่งพาตนเองน้อยลง นอกจากนี้ การพัฒนายังก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมามากมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาที่เกิดจากความเหลื่อมล้ำระหว่างเมืองกับชนบทมากขึ้น เช่น คนในชนบทต้องทิ้งถิ่นฐานเข้าสู่เมืองเพื่อแสวงหาหนทางในการสร้างรายได้ให้แก่ครอบครัว เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2544, หน้า 11)

เมื่อปี พ.ศ.2540 ประเทศไทยได้ประสบปัญหาวิกฤติทางเศรษฐกิจอย่างรุนแรงจนเกิดผลกระทบทั่วทั้งประเทศ ทำให้ประชาชนเริ่มไม่เชื่อว่าการพัฒนาในแนวทางที่ผ่านมาแบบทุนนิยมจะนำพาประเทศไปสู่อนาคตที่สดใสได้ ความสงสัยในความถูกต้องของแนวทางทุนนิยม ได้นำมาสู่ข้อเสนอเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาแบบทางเลือกหรือการพัฒนากระแสรอง เช่น แนวคิดเศรษฐกิจศาสตร์สีเขียว (Green Economy) การพัฒนาแนววัฒนธรรมชุมชน การพัฒนาแนวพุทธ การพัฒนาแบบเศรษฐกิจพอเพียง เป็นต้น ซึ่งลักษณะร่วมของข้อเสนอจากแนวทางการพัฒนาดังกล่าว คือ การเสนอทางเลือกเพื่อให้ชุมชนพ้นจากทุนนิยม เช่น การพึ่งพาและคำนึงถึงความพอเพียงในตนเองมากกว่าการพึ่งพิงระบบเศรษฐกิจภายนอก การลดระดับความต้องการในการบริโภคให้เท่ากับความสามารถในการผลิตหรือความพยายามที่จะฟื้นฟูระบบความรู้และความสัมพันธ์ในวิถีการผลิตแบบพอเพียงขึ้นมาใหม่ เป็นต้น (Ein, อ้างถึงใน พรเพ็ญ ทับเปลียน, 2546, หน้า 3)

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำริชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทยมาโดยตลอดยาวนานกว่า 30 ปี จากพระบรมราโชวาทและพระราชดำรัสของพระองค์นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา จะพบว่า พระองค์ท่านได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานการพึ่งตนเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว และทรงเตือนสติของประชาชน

ไทยไม่ให้ประมาท ตระหนักถึงการพัฒนาตามลำดับขั้นตอนที่ถูกต้องตามหลักวิชา ตลอดจนมีคุณธรรมเป็นกรอบในการดำรงชีวิต โดยแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงปรากฏอยู่ในการดำเนินโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริมาช้านานในรูปของหลักการสร้างความ “พออยู่พอกิน” และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานแนวคิดนี้เพื่อใช้ปรับทิศทางพัฒนาประเทศไทยเป็นครั้งแรกแก่นิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่ 18 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 โดยมีข้อความสำคัญตอนหนึ่งว่า “...การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้น ต้องสร้างพื้นฐานคือ ความพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัด แต่ถูกต้องตามหลักวิชา เมื่อได้พื้นฐานมั่นคงพร้อมพอสมควรและปฏิบัติได้แล้ว จึงค่อยสร้างค่อยเสริมความเจริญและฐานะเศรษฐกิจที่สูงขึ้นโดยลำดับต่อไป...” (มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2550, หน้า 36)

จากพระบรมราโชวาทนี้ชี้ให้เห็นว่าแนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียว โดยไม่มีความสอดคล้องกับสถานะของประเทศและของประชาชน อาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น เศรษฐกิจพอเพียงและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริ เป็นแนวทางในการพัฒนาที่นำไปสู่ความสามารถในการพึ่งตนเองในระดับต่างๆ อย่างเป็นขั้นตอน โดยลดความเสี่ยงเกี่ยวกับความผันแปรของธรรมชาติหรือการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัยต่างๆ โดยอาศัยความพอประมาณและความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี มีความรู้ ความเพียรและความอดทน สติและปัญญา การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และความสามัคคี เศรษฐกิจพอเพียงมีความหมายกว้างกว่าทฤษฎีใหม่ โดยที่เศรษฐกิจพอเพียงเป็นกรอบแนวคิดที่ชี้บอกหลักการและแนวทางปฏิบัติของทฤษฎีใหม่ ในขณะที่แนวพระราชดำริเกี่ยวกับทฤษฎีใหม่หรือเกษตรทฤษฎีใหม่ ซึ่งเป็นแนวทางการพัฒนาภาคเกษตรอย่างเป็นขั้นตอนนั้น เป็นตัวอย่างการใช้หลักเศรษฐกิจพอเพียงในทางปฏิบัติที่เป็นรูปธรรมเฉพาะในพื้นที่ที่เหมาะสม (สุนทร กุลวัฒน์วรพงศ์, 2544, หน้า 98) ทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริอาจเปรียบเทียบกับหลักเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งมีอยู่ 2 แบบ คือ แบบพื้นฐานกับแบบก้าวหน้า กล่าวคือ ความพอเพียงในระดับบุคคลและครอบครัวโดยเฉพาะเกษตรกรเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบพื้นฐานเทียบกับทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 1 ที่มุ่งแก้ปัญหาของเกษตรกรที่อยู่ห่างไกลแหล่งน้ำ ต้องพึ่งน้ำฝน และประสบความเสี่ยงจากการที่น้ำไม่เพียงพอ ทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 2 เป็นเรื่องของการสนับสนุนให้เกษตรกรรวมพลังกันในรูปกลุ่มหรือสหกรณ์ หรือการที่ธุรกิจต่างๆ รวมตัวกันในลักษณะเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเกิดความพอเพียงวิถีปฏิบัติอย่างแท้จริง ความพอเพียงในระดับประเทศเป็นเศรษฐกิจพอเพียงแบบก้าวหน้าซึ่งครอบคลุมทฤษฎีใหม่ขั้นที่ 3 ซึ่งส่งเสริมให้ชุมชนหรือเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนสร้างความร่วมมือกับองค์กรอื่นๆ ในประเทศ เช่น บริษัทขนาดใหญ่ ธนาคาร สถาบันวิจัย เป็นต้น การสร้างเครือข่ายความร่วมมือในลักษณะเช่นนี้จะช่วยเป็นประโยชน์ในการสืบทอดภูมิปัญญา แลกเปลี่ยนความรู้เทคโนโลยี และบทเรียนจากการพัฒนาหรือร่วมมือกันพัฒนาตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงทำให้ประเทศอันเป็นสังคมใหญ่อันประกอบด้วยชุมชน องค์กร และธุรกิจต่างๆ ที่ดำเนินชีวิตอย่างพอเพียงกลายเป็นเครือข่ายชุมชนพอเพียง

จากความเป็นมาของปัญหาดังกล่าว รัฐบาลจึงได้ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจพอเพียงควบคู่ขนานไปกับเศรษฐกิจกระแสหลักหรือแนวทางทุนนิยมเพื่อกระตุ้นเศรษฐกิจระดับรากหญ้าและกระจายโอกาสการประกอบอาชีพให้เกิดการสร้างงาน สร้างรายได้ และลดภาระค่าใช้จ่ายให้ประชาชนส่วนใหญ่ของประเทศสามารถพึ่งตนเองได้มากขึ้นและเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2546, หน้า 1) จึงได้มีโครงการจัดตั้ง “วิสาหกิจชุมชน” ขึ้น โดยมีการนำเอาแนวทางเศรษฐกิจพอเพียงที่มีอยู่แล้วมาใช้อย่างต่อเนื่องและเป็นระบบโดยกำหนดให้วิสาหกิจชุมชนจะต้องประกอบด้วยหลายครอบครัวมารวมตัวกันเพื่อที่ชุมชนจะได้เกิดผู้ผลิตและผู้บริโภคขึ้นโดยเอาของที่ผลิตได้ในพื้นที่มาแปรรูปหรือเอาของที่ผลิตได้ในพื้นที่ไปขายทั้งในพื้นที่และนอกพื้นที่ เพื่อให้เกิดกิจกรรมทางเศรษฐกิจและมีการจ้างงานเกิดขึ้นโดยให้วิสาหกิจชุมชนเป็นตัวกลางในการค้าการขาย เป็นตัวกลางในการแปรรูปสิ่งที่ผลิตได้ในพื้นที่เป็นตัวกลางในการนำความรู้ ความชำนาญในฝีมือมาพัฒนาเป็นสินค้า และเป็นสิ่งที่ทำให้เกิดการจ้างงานในพื้นที่ เกิดการรวมตัวกันเพื่อสร้างรายได้ ส่งผลให้เกิดชุมชนมีการพึ่งตนเองได้ มีการผลิต การบริโภค และการจำหน่ายเพื่อให้พอใช้ เกิดเงินหมุนเวียนอยู่ในชุมชนอย่างพอเพียง และเมื่อชุมชนพอเพียงก็ไม่มีชุมชนยากจน

พระราชบัญญัติส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน พ.ศ. 2548 จึงได้เกิดขึ้น โดยกำหนดให้เกษตรกรประชาชนและผู้สนใจทั่วไปรวมกลุ่มกันอย่างน้อย 7 คน (ซึ่งอยู่กันคนละครอบครัว) รวมตัวจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนขึ้น และกำหนดให้มีการจดทะเบียนจัดตั้งเป็นวิสาหกิจชุมชนและเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนโดยให้กรมส่งเสริมการเกษตรเป็นผู้ดูแลในส่วนของการรับจดทะเบียนวิสาหกิจชุมชนที่ได้ขึ้นทะเบียนแล้ว วิสาหกิจชุมชนนั้นจะได้รับการรับรองตามกฎหมาย สามารถขอรับและมีสิทธิได้รับการส่งเสริมจากภาครัฐโดยภาครัฐจะเร่งให้การสนับสนุนในจัดที่วิสาหกิจชุมชนแต่ละแห่งต้องการและยังขาดแคลน ไม่ว่าจะเป็นองค์ความรู้และข้อมูลทางวิชาการ การพัฒนาและถ่ายทอดเทคโนโลยีเพื่อยกระดับคุณภาพการผลิต พัฒนาระบบบริหารจัดการ ส่งเสริมการเข้าถึงแหล่งทุนขยายโอกาสด้านการตลาดและเพิ่มช่องทางการจำหน่าย ตลอดจนเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจชุมชนเข้าด้วยกัน เพื่อสร้างความเข้มแข็งให้กลุ่มเกิดความมั่นคงและสามารถพึ่งพาตนเองได้ และพร้อมสำหรับการแข่งขันทางการค้าในอนาคตไม่ว่าในระดับใด รวมไปถึงสามารถพัฒนาไปสู่การเป็นผู้ประกอบการกิจการขนาดย่อมและขนาดกลางต่อไป แต่ถ้าวิสาหกิจชุมชนใด ไม่มาจดทะเบียนเป็นวิสาหกิจชุมชนก็จะไม่สามารถขอรับและได้รับการส่งเสริมสนับสนุนตามพระราชบัญญัติ

วิสาหกิจชุมชนเป็นการประกอบการที่เน้นวิถีคิดและกระบวนการเรียนรู้มีความพอเพียงและสามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งมีความสอดคล้องกับการริเริ่มกระบวนการมีส่วนร่วม ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (2545-2549) ยึดคนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาชุมชนให้มีความเข้มแข็ง คนในชุมชนทุกคนมีส่วนร่วม ชุมชนจะเป็นผู้กำหนด แนวทางพัฒนาของตนเองโดยมีเจ้าหน้าที่สนับสนุนอำนวยความสะดวก ประสานงาน สร้างกระบวนการเรียนรู้ร่วมกับชุมชนเพื่อมุ่งพัฒนาชุมชนให้สามารถวิเคราะห์ วางแผนบริหารจัดการชุมชนของตนเอง และสามารถแก้ไขได้ตรงกับความต้องการของชุมชน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2545) ควบคู่กับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (2550-2554) ที่มุ่งให้ “สังคมอยู่เย็นเป็นสุขร่วมกัน” ภายใต้แนวปฏิบัติของ “ปรัชญาเศรษฐกิจ

พอเพียง” โดยให้เน้นศักยภาพที่ดีของชุมชนตลอดจนนโยบายโครงการหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ที่มุ่งส่งเสริมให้เกิดการสร้างงาน สร้างอาชีพขึ้นในท้องถิ่น เป็นการรักษากฎมีปัญญาจากผู้เฒ่าผู้แก่ นำมาประยุกต์ใช้กับเทคโนโลยี สร้างรายได้ก่อให้เกิดอาชีพเสริม โดยการผลิตหรือจัดการทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น ให้กลายเป็นสินค้าที่มีคุณภาพ มีความสอดคล้องกับวัฒนธรรมในแต่ละท้องถิ่น รวมถึงการแปรรูปผลิตผลทางการเกษตรที่ขายไม่ได้ราคา เพื่อเพิ่มมูลค่า ทำให้เกษตรกรสามารถมีรายได้เพิ่มขึ้น นอกเหนือจากภาคการเกษตร ทำให้เกษตรกรมีความเป็นอยู่ มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น สามารถสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนของตน ก่อให้เกิดเป็นแนวคิดในการริเริ่มพระราชบัญญัติวิสาหกิจชุมชน ให้เกิดการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน เพื่อเพิ่มอำนาจในการต่อรองและสร้างต้นทุนในการดำเนินกิจการ โดยมีองค์ประกอบของการรวมกลุ่มวิสาหกิจชุมชน คือ ชุมชนเป็นเจ้าของและผู้ดำเนินการ มีผลผลิตมาจากกระบวนการในชุมชนที่เกิดจากความคิดริเริ่มสร้างสรรค์เป็นนวัตกรรมของชุมชน มีฐานภูมิปัญญาท้องถิ่นผสมผสานกับภูมิปัญญาสากล โดยมีการดำเนินการแบบบูรณาการเชื่อมโยงกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ มีหลากหลายกิจกรรมเชื่อมโยงเข้าด้วยกัน ซึ่งมีกระบวนการเรียนรู้เป็นหัวใจ การพึ่งพาตนเองเป็นเป้าหมายสำคัญ (สำนักพัฒนาเกษตรกร, 2547)

ปัจจุบันจะเห็นได้ว่า วิสาหกิจชุมชนได้เข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากต่อการพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาที่กล่าวในขั้นต้น ที่ให้ความสำคัญในเรื่องธุรกิจชุมชน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อยกระดับรายได้ พัฒนาศักยภาพของชาวบ้าน ให้พึ่งพิงตนเองได้อย่างแท้จริง และสร้างความเข้มแข็งให้กับชุมชนโดยรวม และถึงแม้ว่าภาพรวมของวิสาหกิจชุมชน ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาจะเติบโตขึ้นอย่างค่อนข้างเห็นได้ชัด โดยการสนับสนุนจากนโยบายต่างๆ ของรัฐ วิสาหกิจชุมชนจะบรรลุเป้าหมายเพื่อพัฒนาชุมชน ให้มีผลิตภัณฑ์ที่มีตลาดรองรับและทำธุรกิจให้ยั่งยืน จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องข้อมูลเกี่ยวกับสถานการณ์การผลิต การตลาด โอกาสทางการตลาด กลยุทธ์ทางการตลาด ตลอดจนปัญหาและอุปสรรคของการผลิตสินค้าประเภทต่างๆ ซึ่งจะเอื้อประโยชน์เป็นอย่างยิ่งต่อการกำหนดกลยุทธ์และมาตรการ เพื่อนำไปสู่ความสัมฤทธิ์ในการดำเนินงานวิสาหกิจชุมชน ซึ่งในแต่ละปีมีจำนวนและสมาชิกของวิสาหกิจชุมชนเพิ่มทุกปี อาจกล่าวได้ว่าวิสาหกิจชุมชนสามารถสร้างความเข้มแข็งและทำให้ชุมชนพึ่งพิงตนเอง

แต่เมื่อพิจารณาในระดับหน่วยย่อยของแต่ละวิสาหกิจชุมชน พบว่า ยังประสบปัญหาทั้งในเรื่องคุณภาพสินค้า ประสิทธิภาพการผลิตที่ต่ำ อุปสรรคในด้านการตลาดรวมถึงปัญหาการจัดการองค์กร ปัญหาคือทำอย่างไรวิสาหกิจชุมชนจะสามารถดำเนินกิจการอยู่ได้อย่างยั่งยืน พึ่งตนเองได้ และสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับตนเองได้โดยไม่สิ้นคลอนกับความผันผวนไปตามภาวะเศรษฐกิจของโลก อย่างไรก็ตามผลการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย สรุปได้ดังนี้

สรุปการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ปี 2553					
จังหวัด	วิสาหกิจชุมชน (แห่ง)				
	อนุมัติ จดทะเบียน	ดี	ปานกลาง	ต้องปรับปรุง	ยังไม่ได้ผ่าน การประเมิน
1. กำแพงเพชร	627	121	298	131	77
2. พิจิตร	507	179	106	52	170
3. สุโขทัย	649	181	307	85	76
รวม	1,783	481	711	268	323

ที่มา: สำนักงานเลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน, ข้อมูล ณ 31 มีนาคม 2554.

จากข้อมูลสรุปการจดทะเบียนและการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน ปี 2553 ในเขตจังหวัดภาคเหนือ กำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย พบว่า วิสาหกิจชุมชนที่มีผลการประเมินศักยภาพในระดับดีจำนวน 481 แห่ง ระดับปานกลาง 711 แห่ง และระดับที่ต้องปรับปรุง 268 แห่ง และวิสาหกิจชุมชนที่ยังไม่ผ่านการประเมินจำนวน 323 แห่ง จากข้อมูลดังกล่าวข้างต้นอาจมีเหตุผลบางประการที่ทำให้ส่งผลต่อศักยภาพการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนในเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่างไม่ผ่านเกณฑ์การประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชน

ด้วยเหตุผลและข้อมูลดังกล่าวข้างต้นนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีคำถามการวิจัยว่า วิสาหกิจชุมชนมีสภาพการดำเนินงานอย่างไร วิสาหกิจชุมชนมีศักยภาพการดำเนินงานอย่างไร และควรมีการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์อย่างไรบ้าง ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีความสนใจในประเด็นดังกล่าว ซึ่งผลการวิจัยอันจะเป็นแนวทางในการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนให้ประสบความสำเร็จโดยผ่านการประเมินศักยภาพวิสาหกิจชุมชนของแต่ละอำเภอ จังหวัด กำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย เป็นต้นแบบให้กับวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่อื่นๆ ทั่วประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชนเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย
3. เพื่อศึกษาการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านประชากร/แหล่งข้อมูล
  - 1) วิสาหกิจชุมชนจังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย
  - 2) สมาชิกกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
  - 3) ผู้นำชุมชน ผู้แทนสำนักงานเกษตรอำเภอหรือผู้แทนสำนักงานเกษตรจังหวัด และผู้แทนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
  - 4) ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิต การตลาด การบริหารจัดการ การเงิน และการออกแบบบรรจุภัณฑ์
2. ขอบเขตด้านเนื้อหา โดยกำหนดขอบเขตเนื้อหาที่ศึกษาดังต่อไปนี้
  - 1) การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) การรวมกลุ่ม (2) การผลิต (3) การตลาด (4) การเงิน (5) การบริหารจัดการ และ 6) การออกแบบบรรจุภัณฑ์
  - 2) ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชนในประเด็น (1) จุดแข็ง (2) จุดอ่อน (3) โอกาส และ (4) อุปสรรค
  - 3) การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นดังต่อไปนี้ (1) การผลิต (2) การตลาด (3) การเงิน (4) การบริหารจัดการ และ (5) การออกแบบบรรจุภัณฑ์
3. ขอบเขตด้านพื้นที่ โดยกำหนดศึกษาจากกลุ่มวิสาหกิจชุมชน จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ผลการวิจัยเกี่ยวกับการดำเนินงาน ศักยภาพ การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย
2. ได้บทเรียนที่นำไปสู่การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเชิงเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ตามปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดกำแพงเพชร พิจิตร และสุโขทัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

1. การดำเนินงานของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การประกอบกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การรวมกลุ่ม 2) การผลิต 3) การตลาด 4) การเงิน 5) การบริหารจัดการ และ 6) การออกแบบบรรจุภัณฑ์
  - 1.1 การรวมกลุ่ม หมายถึง กระบวนการรวมกลุ่มของวิสาหกิจชุมชนในช่วงเริ่มก่อตั้งกลุ่ม การพัฒนากลุ่ม การเพิ่มจำนวนสมาชิก และการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน
  - 1.2 การผลิต หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการสร้างผลิตภัณฑ์ของกลุ่มวิสาหกิจชุมชน ที่เกี่ยวข้องกับการค้นหาวัตถุดิบ การคัดเลือกวัตถุดิบ การผลิต และการควบคุมการผลิต
  - 1.3 การตลาด หมายถึง กิจกรรมที่ส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขึ้น ซึ่งเกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ การส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์

1.4 การเงิน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารการเงินของวิสาหกิจชุมชน ครอบคลุมถึงการจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิต กำไรการขายผลิตภัณฑ์ บัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน

1.5 การบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการบริหารองค์กรของวิสาหกิจชุมชน การปฏิบัติงานหน้าที่ของสมาชิก การจัดการวัสดุในการผลิต การจัดการผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้ว

1.6 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึง การพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์

2. ศักยภาพของวิสาหกิจชุมชน หมายถึง การวิเคราะห์ความสามารถและข้อจำกัดของกลุ่มวิสาหกิจชุมชนในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) จุดแข็ง 2) จุดอ่อน 3) โอกาส และ 4) อุปสรรค

2.1 จุดแข็ง หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่มีศักยภาพเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาให้วิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.2 จุดอ่อน หมายถึง ปัจจัยภายในองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่มีสภาพที่ควรต้องพัฒนา ศักยภาพก่อนที่จะพัฒนาเป็นเศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 โอกาส หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่มีสภาพเอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

2.4 อุปสรรค หมายถึง ปัจจัยภายนอกองค์กรของวิสาหกิจชุมชนที่ขัดข้องต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์

3. การพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนสู่เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์ตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ในประเด็นดังต่อไปนี้ 1) การผลิต 2) การตลาด 3) การเงิน 4) การบริหารจัดการ และ 5) การออกแบบบรรจุภัณฑ์

3.1 การผลิต หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการค้นหาวัตถุดิบ การคัดเลือกวัตถุดิบ การผลิต และการควบคุมการผลิต

3.2 การตลาด หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการส่งเสริมการขายผลิตภัณฑ์ของวิสาหกิจชุมชนที่ผลิตขึ้น

3.3 การเงิน หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการบริหารการเงินของวิสาหกิจชุมชน ครอบคลุมถึงการจัดทำบัญชีต้นทุนการผลิต กำไรการขายผลิตภัณฑ์ บัญชีรายรับ-รายจ่ายของวิสาหกิจชุมชน

3.4 การบริหารจัดการ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการบริหารองค์กรของวิสาหกิจชุมชน การปฏิบัติงานหน้าที่ของสมาชิก การจัดการวัสดุในการผลิต การจัดการผลิตภัณฑ์ที่ผลิตแล้ว

3.5 การออกแบบบรรจุภัณฑ์ หมายถึง กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาและส่งเสริมศักยภาพวิสาหกิจชุมชนเกี่ยวกับการพัฒนาการออกแบบบรรจุภัณฑ์ให้ทันสมัย สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคที่ส่งผลต่อการเพิ่มยอดขายผลิตภัณฑ์